

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษา สภาพและปัญหาการดำเนินงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 1 ขอบข่ายที่ศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสวงหาความรู้ที่จะนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย จึงได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นสำคัญ ดังนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1.1 อำนาจหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1.2 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1.3 มาตรฐานความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 การดำเนินงานวิชาการ

2.2.1 ความหมายและความสำคัญของงานวิชาการ

2.2.2 การปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการ

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 งานวิจัยในประเทศ

2.3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

2.4 สรุปกรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1.1 อำนาจหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 หมวด 2 ว่าด้วยเรื่องการจัดระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษา มาตรา 39 กล่าวไว้ว่า สถานศึกษาและส่วนราชการตามมาตรา 39 (2) มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการนั้นๆ โดยให้มีผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือหัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา. 2546 : 13)

1) บริหารกิจการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการและของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ รวมทั้งนโยบายและ วัตถุประสงค์ของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ

2) ประสานการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งควบคุมดูแลบุคลากร การเงิน การพัสดุ สถานที่ และทรัพย์สินอื่นของทางราชการหรือส่วนราชการให้เป็นไปตาม กฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ

3) เป็นผู้แทนของสถานศึกษาหรือส่วนราชการในกิจการทั่วไป รวมทั้งการจัดทำ นิติกรรมสัญญาในราชการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการตามวงเงินงบประมาณที่สถานศึกษา หรือส่วนราชการได้รับตามที่ได้รับมอบอำนาจ

4) จัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษา หรือส่วนราชการเพื่อ เสนอต่อคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

5) อำนาจหน้าที่ในการอนุมัติประกาศนียบัตรและวุฒิปัตร์ของสถานศึกษาให้ เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

6) ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวง ศึกษาธิการสภากการศึกษา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เลขาธิการ คณะกรรมการการอุดมศึกษา เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และผู้อำนวยการสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งงานอื่นที่กระทรวงมอบหมาย

นอกจากอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานศึกษาจากที่กล่าวมาข้างต้น สำนักงาน ปฏิรูปการศึกษา ได้จัดทำมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะของครู ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาขึ้น โดยได้กำหนดมาตรฐาน ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาไว้ ดังนี้

2.1.2 บทบาท หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษา ดังจะเห็นได้จากการที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้ถึง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษา นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมุ่งเน้นภารกิจหลักในการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้ ผู้เรียนทุกคนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรู้คู่คุณธรรมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ด้วยเหตุนี้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงเป็นเรื่องจำเป็น ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ได้รับอำนาจตามกฎหมายในการมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหาร จัดการศึกษาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่

แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาซึ่งเป็นบุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาที่มีชื่อตำแหน่ง หน้าที่และความรับผิดชอบ ลักษณะงานที่ปฏิบัติ และคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่ง ซึ่งสำนักงานปฏิบัติการศึกษาได้กำหนดมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้ (สำนักงานปฏิบัติการศึกษา. 2545 : 53)

- 1) ชื่อตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา
- 2) หน้าที่ความรับผิดชอบ

ผู้อำนวยการสถานศึกษามีหน้าที่เป็นหัวหน้าหน่วยงานหรือสถานศึกษา รับผิดชอบการจัดการในสถานศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด โดยน่านโยบาย กฎ ระเบียบ และมาตรฐานที่กำหนดโดยรัฐมาดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ดำเนินการตามแนวทาง เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่คณะกรรมการสถานศึกษากำหนด รวมทั้งบริหารงานวิชาการ บริหารงานบุคคล บริหารการเงิน งบประมาณ และบริหารทั่วไปในฐานะผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของตน

- 3) ลักษณะงานที่ปฏิบัติ

(1) บริหารงานวิชาการ พัฒนาหลักสูตร คุณภาพการเรียนการสอนและงานกิจการผู้เรียน

(2) บริหารสถานศึกษาด้านบุคลากร งบประมาณและบริหารทั่วไป

(3) สร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชน

- 4) คุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่ง

(1) มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีทางบริหารการศึกษา

(2) มีประสบการณ์การบริหารในตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษา

ไม่น้อยกว่า 2 ปี

(3) มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา

(4) ผ่านการอบรมหลักสูตรที่องค์กรวิชาชีพรับรอง ในเรื่องการเตรียม

ความพร้อมสู่การเป็นผู้บริหารสถานศึกษา

(5) มีมาตรฐานของวิชาชีพ คุณธรรมและจรรยาบรรณของวิชาชีพตามที่

องค์กรวิชาชีพกำหนด

2.1.3 มาตรฐานความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในส่วนของคุรุสภาได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาและได้ดำเนินการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ ไว้ 3 ด้าน คือ มาตรฐานความรู้และ

ประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานการปฏิบัติตน (จรรยาบรรณของวิชาชีพ) เพื่อใช้เป็นกรอบในการควบคุมการประกอบวิชาชีพ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาคูสภา ได้กำหนดมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้ (สมศักดิ์ คลประสิทธิ์. 2548 : 55)

มาตรฐานความรู้ ได้กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบริหารการศึกษา โดยมีความรู้อย่างน้อย ดังต่อไปนี้

- 1) หลักการและกระบวนการการบริหารการศึกษา
- 2) นโยบายและการวางแผนการศึกษา
- 3) การบริหารด้านวิชาการ
- 4) การบริหารด้านธุรการ การเงิน พัสดุและอาคารสถานที่
- 5) การบริหารงานบุคคล
- 6) การบริหารกิจการนักเรียน
- 7) การประกันคุณภาพการศึกษา
- 8) การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 9) การบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์กับชุมชน
- 10) คุณธรรมและจรรยาบรรณสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

และนอกจากความรู้ดังกล่าวแล้ว ผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องผ่านการอบรมหลักสูตรการบริหารสถานศึกษาที่คุรุสภารับรอง

มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องมีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอนไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอนและมีประสบการณ์เป็นหัวหน้าหมวด/หัวหน้าสาย/หัวหน้างาน/ตำแหน่งบริหารอื่นๆ ในสถานศึกษาอีกไม่น้อยกว่า 2 ปี

2.2 การดำเนินงานวิชาการ

2.2.1 ความหมายและความสำคัญของงานวิชาการ

ในสถานศึกษา งานวิชาการ ถือว่าเป็นงานสำคัญซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดถึงความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร เพราะงานวิชาการมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของสถานศึกษา ดังนั้น จึงต้องศึกษาถึงความหมายและความสำคัญของงานวิชาการ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายและความสำคัญของงานวิชาการไว้หลายประการ ดังต่อไปนี้

1) ความหมายของงานวิชาการ

นิพนธ์ กินาวงษ์ (2526 : 68-69) กล่าวว่า งานวิชาการคือหัวใจของสถานศึกษา
หน้าที่หลักของโรงเรียนคือทำให้ความรู้ทางวิชาการแก่นักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ โรงเรียนจะทำ
ภาระหน้าที่ได้สมบูรณ์ก็ต่อเมื่อผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญต่องานวิชาการ รู้และเข้าใจ
ช อ บ เ ช ต
การบริหารงานวิชาการเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน
งานด้านการปรับปรุงการเรียนการสอนและงานด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 16) ให้ความหมายของงานวิชาการว่า
หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนด
นโยบาย การวางแผน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการสอน
เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์
สูงสุดกับผู้เรียน

อำภา บุญช่วย (2537 : 1-2) ให้ความหมายของงานวิชาการไว้ว่า เป็นกิจกรรม
และประสบการณ์ต่างๆทุกชนิดในโรงเรียนที่จัดให้แก่ นักเรียน ตลอดจนการอบรมศีลธรรม
จรรยาและความประพฤติของนักเรียนเพื่อให้เป็นคนดีมีความรู้ ความสามารถพอที่จะทำมา
หาเลี้ยงชีพได้ มีความสุข ความพอใจตามมาตรฐานและสภาพความเป็นอยู่และช่วยเหลือเพื่อน
เพื่อนบ้าน และสังคมพอสมควร

เกลิณี ชิวปรีชา (2540 : 8-9) ให้ความหมายถึงงานวิชาการว่า หมายถึง
กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดขึ้นทั้งภายนอกและภายในห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์
และเกิดการเรียนรู้ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณสมบัติและทักษะความสามารถตามที่ได้กำหนดไว้
ในจุดมุ่งหมายของการศึกษาชาติและสอดคล้องกับระบอบการปกครองของประเทศในขณะนั้น
ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งด้านการเรียนการสอนโดยตรงและกิจกรรมอื่นๆ
ที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานยิ่งขึ้นด้วย

ศิริพรรณ จินดาทอง (2540 : 10) ได้ให้ความหมายของงานวิชาการว่า
หมายถึง การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในสถานศึกษา รวมถึงการปรับปรุง
การพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็น
พลเมืองดี มีคุณธรรม สามารถประกอบอาชีพ ช่วยพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

จากความหมายของงานวิชาการในทัศนะของบุคคลต่างๆ ที่กล่าวมา สรุปได้ว่า
งานวิชาการ หมายถึง กิจกรรมทุกชนิดที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างประสบการณ์
ให้นักเรียนได้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม สามารถดำรงตนเป็น
พลเมืองที่ดีมีคุณสมบัติและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมต้องการ

2) ความสำคัญของงานวิชาการ

หากจะกล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการแล้ว อาจกล่าวได้ว่า งานวิชาการมีความสำคัญมากในฐานะที่เป็นงานหลักของโรงเรียน โดยมีนักวิชาการกล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ ดังนี้

กิติมา ปรีดีดิลก (2532 : 48) ได้กล่าวไว้ว่า ความสำคัญของงานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียน ไม่ว่าจะเรียนประเภทใด มาตรฐานหรือคุณภาพมักจะได้รับการพิจารณาจากผลงานวิชาการเป็นสำคัญ

อำภา บุญช่วย (2537 : 2) ให้ความสำคัญต่องานวิชาการว่า งานวิชาการมิใช่เพียงให้นักเรียนอ่านออก เขียนได้ ทำเลขเก่งเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการดำรงชีวิตในสังคมอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข งานวิชาการยังเน้นถึงการออกไปประกอบอาชีพได้และเป็นงานที่รับผิดชอบต่อคุณภาพของพลเมืองที่จะออกไปช่วยพัฒนาประเทศในอนาคตด้วย

อุทัย บุญประเสริฐ (2539 : 5) กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการว่าเป็นงานหลักที่เป็นหัวใจของโรงเรียน มีหลักสูตรเป็นส่วนสำคัญที่สุดของงานวิชาการ ใช้กำกับกระบวนการผลิตและกำกับการจัดระบบงานในส่วนต่างๆ ของโรงเรียนให้ตอบสนองและสนับสนุนการทำงานของโรงเรียนให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ให้ได้คนที่เป็นคนโดยสมบูรณ์ งานวิชาการจึงเป็นงานศูนย์กลางของโรงเรียน ครอบคลุมโรงเรียนทั้งระบบ

รัตนศักดิ์ มณีรัตน์ (2540 : 22) ได้กล่าวว่างานวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในการบริหารงานในโรงเรียน เพราะผลที่เกิดจากงานวิชาการส่งผลต่อตัวนักเรียนโดยตรง ส่วนงานอื่นๆ นั้นเป็นงานที่มาสนับสนุนให้งานด้านวิชาการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ดังนั้น จึงสามารถสรุปความสำคัญของงานวิชาการได้ว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษาไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจึงพิจารณาได้จากผลงานทางด้านวิชาการของโรงเรียน

2.2.2 การปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แบ่งขอบข่ายภารกิจงานของสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ไว้ ดังภาพประกอบนี้

ภาพ 1 ขอบข่ายการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 32

สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาเฉพาะงานด้านวิชาการเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงตรา เขต 1 ตามขอบข่ายของงานใน 12 ภารกิจ ดังนี้

- (1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- (2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- (3) การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
- (4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- (5) การพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยี
- (6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- (7) การนิเทศการศึกษา
- (8) การแนะแนวการศึกษา
- (9) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- (10) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- (11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- (12) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร

หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

- (1) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่างๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของชาติ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ เพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขัน และร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 1) ฉะนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคล สังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขัน และร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลกเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้มีคำสั่ง ที่ วก 1166/2544 เรื่อง การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งกำหนดว่า ปีการศึกษา 2546 ให้ใช้หลักสูตร

ดังกล่าวในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ปีการศึกษา 2547 ให้ใช้
 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2, 4 และ 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2, 4 และ 5 และปีการศึกษา 2548
 ให้ใช้หลักสูตรนี้ทุกชั้นเรียน และให้เริ่มใช้ในโรงเรียนนาร่อง และโรงเรียนเครือข่ายที่
 กระทรวงศึกษาธิการประกาศรายชื่อ ในชั้นเรียนที่เป็นไปตามลำดับข้างต้น ตั้งแต่ปีการศึกษา
 2545

เป็นต้นไป

(2) ลักษณะของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- ก. เป็นหลักสูตรสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อเนื่องตลอด 12 ปี
- ข. มีความเป็นเอกภาพ
- ค. เน้นความรู้คู่คุณธรรม
- ง. มีความเป็นสากลบนพื้นฐานความเป็นไทย
- จ. มีความยืดหยุ่น
- ฉ. มีมาตรฐานเป็นตัวกำหนดคุณภาพผู้เรียน

(3) เป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน

- ก. เป็นคนดี
- ข. มีปัญญา
- ค. มีความสุข
- ง. มีความเป็นไทย

(4) หลักการของหลักสูตร

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษา
 ของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

- ก. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่
 กับความเป็นสากล
- ข. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่าง
 เสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- ค. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
 โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ
- ง. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลาและการจัดการเรียนรู้
- จ. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย
 สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

(5) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อไปนี้

ก. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์

ข. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า

ค. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์

ง. มีทักษะและกระบวนการโดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญหา และทักษะในการดำเนินชีวิต

จ. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี

ฉ. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค

ช. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ซ. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

ฅ. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

(6) โครงสร้างหลักสูตร

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมแสดงไว้ในตารางต่อไปนี้

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)	ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3)	ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-6)
	← การศึกษาภาคบังคับ →			
	← การศึกษาขั้นพื้นฐาน →			
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
ภาษาไทย	●	●	●	●
คณิตศาสตร์	●	●	●	●
วิทยาศาสตร์	●	●	●	●
สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม	●	●	●	●
สุขศึกษาและพลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะ	■	■	■	■
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	▲	▲	▲	▲
เวลาเรียน	ประมาณปีละ 800 -1,000 ชม.	ประมาณปีละ 800 -1,000 ชม.	ประมาณปีละ 1,000 -1,200 ชม.	ไม่น้อยกว่าปีละ 1,200 ชม.

ภาพ 2 สรุปโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 8

หมายเหตุ

- สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้ และการแก้ปัญหา
- สาระการเรียนรู้ที่สร้างเสริมความเป็นมนุษย์และศักยภาพพื้นฐานในการคิด และการทำงาน
- ▲ กิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้นอกจากสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และการพัฒนาตนเอง ตามศักยภาพ

ทั้งนี้ สถานศึกษาอาจจัดเวลาเรียนและกลุ่มสาระต่างๆ ได้ตามสภาพกลุ่มเป้าหมายสำหรับการศึกษานอกระบบ สามารถจัดเวลาเรียนและช่วงชั้นได้ตามระดับการศึกษา

(7) หลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นตามสาระที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งกำหนดให้มีหลักสูตรแกนกลางของประเทศ เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ โดยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีมาตรฐานเป็นตัวกำหนดคุณภาพผู้เรียน มีลักษณะเป็นเอกภาพ มีความยืดหยุ่น จัดต่อเนื่องสิบสองปี เน้นความรู้คู่คุณธรรม ความเป็นไทย และความเป็นสากลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้บรรลุตามมาตรฐาน โดยการจัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อความเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

ดังนั้น จึงเป็นบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาโดยตรงที่จะต้องแปลงหลักสูตรที่กำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานกลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ไปสู่รายละเอียดในการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามจุดหมายและมาตรฐานที่กำหนด กล่าวคือสถานศึกษาต้องจัดทำหลักสูตรของตนเองที่สนองจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง ยึดมาตรฐานการศึกษา ก ร อ ร ร ี ย น รู้ ที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่นเข้าไป เพื่อจะได้แผนที่เป็นข้อกำหนดแนวทางและรายละเอียดในการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และสภาพความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น ตลอดจนสนองความถนัด ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ (วัฒนาพร ระบุว่าทุกข. 2545 : 1-2)

(8) ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษา เป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข ดังนั้น หลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วยการเรียนรู้และประสบการณ์อื่นๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติม

เป็นรายปี หรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละปีหรือภาค และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (วัฒนาพร กระจับทุกข์. 2545 : 2)

(9) ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้าน หลักสูตรจะชี้แนะให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้สามารถจัดมวลประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านความรู้ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

สถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชน ท้องถิ่น วัด หน่วยงาน และสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายสำคัญของหลักสูตร 2 ประการ จุดมุ่งหมายทั้ง 2 ประการนี้จะให้แนวทางที่สำคัญ ซึ่งสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรภายในบริบทและแนวทางนั้นๆ ดังนี้

ก. หลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสุขและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้เปรียบเสมือนเป็นวิธีสร้างกำลังใจและเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้มากที่สุด มีความรู้สูงสุด สำหรับผู้เรียนทุกคนควรสร้างความเข้มแข็ง ความสนใจ และประสบการณ์ให้ผู้เรียนให้พัฒนาความมั่นใจในการเรียนและทำงานอย่างเป็นอิสระและร่วมใจกัน ควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้สำคัญๆ ในการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ได้ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีสื่อสาร ส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้อยากเห็น และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

ข. หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรม และ โดยเฉพาะพัฒนาหลักการในการจำแนกระหว่างถูกและผิด เข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อบุคคลและสังคม หลักสูตรสถานศึกษา ต้องพัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียนและช่วยให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคม ให้เป็นธรรมขึ้น มีความเสมอภาค ควรพัฒนาความตระหนัก เข้าใจและยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกัน ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น และระดับโลก หลักสูตรสถานศึกษา ควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อม ในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูลเป็นอิสระและเข้าใจในความรับผิดชอบ

(10) ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรเป็นภารกิจที่สำคัญ มีผู้ให้ความหมายไว้หลายกรณี ดังนี้
 วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525 : 10) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร คือ การพยายามวางโครงการที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หรือ การพัฒนา

หลักสูตรและการสอน คือ ระบบโครงสร้างของการจัดโปรแกรมการสอน การกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การปรับปรุงตำรา แบบเรียน คู่มือครู และสื่อการเรียนต่างๆ การวัดและการ ประเมินผลการใช้หลักสูตรการปรับปรุงแก้ไข และการให้การอบรมครูผู้ใช้หลักสูตรให้เป็นไป

ม
วัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน รวมทั้งการบริหารและบริการหลักสูตร

สังค์ อุทรานันท์ (2532 : 10) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความหมายอยู่ 2 ลักษณะ คือ

ก. การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ขึ้น และ

ข. การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐาน

การพัฒนาหลักสูตร จึงต้องทำอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการ มีขั้นตอน มีหลักเกณฑ์และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเที่ยงตรง ซึ่งในส่วนของพัฒนาหลักสูตรระดับ สถานศึกษาตามคู่มือแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษาในด้านการพัฒนาหลักสูตร มีดังนี้

ก. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ ของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข. บริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ค. นิเทศเพื่อการพัฒนาการใช้หลักสูตรภายในสถานศึกษา

ง. ติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และรายงานผลให้ เขตพื้นที่การศึกษารับทราบ

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งแห่งการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสามารถดำรงชีวิต และพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น การเรียนรู้ไม่เพียงแต่เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในโรงเรียนเท่านั้น แต่ยัง เกิดขึ้นได้ในสภาพแวดล้อมทั่วไป การเรียนรู้ของนักเรียนจะเริ่มจากสภาพแวดล้อมทางบ้าน และ ขยายวงกว้างไปเรื่อยๆ เมื่อเขาได้ก้าวสู่โรงเรียนซึ่งเป็นแหล่งให้ความรู้อย่างเป็นระบบ รวมทั้ง ความรู้ในวิชาชีพที่จะนำไปประกอบอาชีพได้ (เอกรินทร์ สีมหาศาล, 2545 : 92) ดังที่ บลูม (Bloom, 1976 : 11) ได้กล่าวไว้ว่า การเกิดการเรียนรู้ในแต่ละครั้งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น 3 ประการ จึงจะเรียกว่าเป็นการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ คือ

(1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ความคิด ความเข้าใจ (Cognitive Domain) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมอง เช่น ความคิดรวบยอด

(2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ หรือความรู้สึก (Affective Domain) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ เช่น ความเชื่อ เจตคติ ค่านิยม

(3) การเปลี่ยนแปลงทางการเคลื่อนไหวของร่างกาย เพื่อให้เกิดทักษะและความชำนาญ (Psychomotor Domain) เช่น การว่ายน้ำ เล่นกีฬา

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้หรือการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งเน้นการปฏิรูป การเรียนรู้โดยเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง รู้จักแสวงหาความรู้ ด้วยตนเอง และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข รวมทั้งการพัฒนาความเจริญงอกงาม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เป็นการเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม หรือสถานการณ์ต่างๆ และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีงาม กล่าวคือ เป็นคนดี คนเก่ง และเป็นคนที่มีความสุข มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม

ดังนั้น การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษาตามแนวทางการบริหารและ การจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา สถานศึกษาจึงมีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

- ก. จัดทำแผนการเรียนรู้ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม
- ข. จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสมทั้งด้านเวลา สาระ การเรียนรู้ และผู้เรียน
- ค. จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงจากแหล่งการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้
- ง. ใช้การแนะแนวเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกระบวนการเรียนรู้
- จ. ให้ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัด กระบวนการเรียนรู้
- ฉ. ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่าง หลากหลายและต่อเนื่อง

การวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน

การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น ถ้าผู้เรียนได้รู้ผลความก้าวหน้าในการเรียน ของเขา ดังนั้น การประเมินผลจึงเป็นเรื่องสำคัญมาก (เอกรินทร์ สีมหาศาล. 2545 : 58) การวัดผล และการประเมินผลการเรียนการสอน จึงเป็นหน้าที่สำคัญของโรงเรียนและครูผู้สอนที่ต้อง ดำเนินการ ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอนทำให้ทราบว่านักเรียน มีคุณสมบัติตรงตามความมุ่งหมายของการเรียนการสอน มากน้อยเพียงใดหรือมีสิ่งใดที่ยังบกพร่อง

จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม เกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

พนัส หันนาคินทร์ (2529 : 142) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า การวัดผล หมายถึง การเปรียบเทียบผลที่ได้จากการเรียนการสอนกับมาตรฐานอันหนึ่งที่ยึดถืออยู่ ส่วนการประเมินผล เป็นการพิจารณากำหนดคุณค่าจากคะแนนที่ได้จากการวัดผลนั้น เช่น เก่ง ไม่เก่ง ดี หรือไม่ดี

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 202) ได้กล่าวถึงการวัดผลไว้ว่า เป็นการตรวจสอบของครู อาจารย์ และการเรียนการสอนของนักเรียนนักศึกษาในด้านการเรียนรู้ 3 ด้าน คือ

- ก. ด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive domain)
- ข. ด้านทักษะปฏิบัติ (Psychomotor domain)
- ค. ด้านเจตคติ (Affective domain)

ข้อกำหนดการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามกรอบของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีข้อกำหนดที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียน ดังนี้

ก. การดำเนินการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน ได้แก่ การประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนระหว่างเรียน เพื่อหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าด้านความรู้ ทักษะกระบวนการและค่านิยมอันพึงประสงค์จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่เพียงไร เป็นข้อมูลที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งผู้เรียน ผู้สอน สถานศึกษา และผู้ปกครองนำไปพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลการเรียนที่คาดหวัง ปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และใช้ตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในด้านต่างๆ ของผู้เรียน

ข. การดำเนินการประเมินผลระดับสถานศึกษา ได้แก่ การประเมินผลการเรียนและพัฒนาการของผู้เรียนปลายปีหรือปลายภาคและเมื่อสิ้นสุดช่วงชั้นเพื่อนำผลไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงผู้เรียนให้มีคุณภาพตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นรวมทั้งนำผลการประเมินไปใช้พิจารณาตัดสินผลการเรียนรายวิชาและตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น

ค. การดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ ได้แก่ การประเมินคุณภาพทางการศึกษาของผู้เรียนในปลายท้ายของแต่ละช่วงชั้นในระดับชาติ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจะกำหนดให้มีการประเมินในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ตามความจำเป็นเป็นรายปีไป ข้อมูลจากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คุณภาพการจัดการของสถานศึกษา และคุณภาพการศึกษาของชาติได้

ง. การดำเนินการตัดสินผลการเรียนให้ผู้เรียนผ่านช่วงชั้นและจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จ. การดำเนินการจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษา เพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการดำเนินงานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนและเป็นเอกสารหลักฐานทางการศึกษา

ฉ. การดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน

หลักการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

การประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เป็นกระบวนการตรวจสอบผลการเรียนรู้และพัฒนาการต่างๆ ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อนำผลไปปรับปรุงการเรียนการสอน จึงต้องมีการจัดเป็นระบบ และกระบวนการ เพื่อให้การวัดผลและประเมินผลการเรียน เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงกำหนดหลักการวัดและประเมินผลการเรียนไว้ ดังนี้

ก. สถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบประเมินผลการเรียนของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม

ข. การวัดและประเมินผลการเรียนต้องสอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตร

ค. การประเมินผลการเรียนต้องประกอบด้วย การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน

ง. การประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องดำเนินการด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัด ธรรมชาติของวิชา และระดับช่วงชั้นของผู้เรียน

จ. ให้มีการประเมินความสามารถของผู้เรียน ในการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียนสื่อความในแต่ละช่วงชั้น

ฉ. ให้มีการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น

ช. ให้มีการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติ ในแต่ละช่วงชั้น

ซ. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตรวจสอบผลการประเมินผลการเรียนได้

ฅ. ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างสถานศึกษาและรูปแบบการศึกษาต่างๆ

แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

เป้าหมายสำคัญของการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ เพื่อนำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ โดยการนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง แก้ไข ส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการของผู้เรียนโดยตรง การวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย (วัฒนาพร ระวังทุกข์, 2545 : 233)

การประเมินผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ สถานศึกษา ควรดำเนินการประเมินผลในลักษณะต่างๆ ดังนี้ คือ

ก) การประเมินผลก่อนเรียน เป็นหน้าที่ของผู้สอนในแต่ละรายวิชา ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องประเมินผลก่อนเรียนเพื่อหาสารสนเทศของผู้เรียนในเบื้องต้น สำหรับนำไปจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพื้นฐานของผู้เรียน ประกอบด้วย

(ก) การประเมินความพร้อมและพื้นฐานของผู้เรียน

(ข) การประเมินความรู้ในเรื่องที่จะเรียนก่อนการเรียน

ข) การประเมินระหว่างเรียน เป็นการประเมินเพื่อมุ่งตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียนว่า บรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ครูได้วางแผนไว้หรือไม่ การประเมินผลระหว่างเรียนมีแนวทางในการปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้

(ก) วางแผนการเรียนรู้และการประเมินผลระหว่างเรียน

(ข) เลือกรูปแบบการประเมินที่สอดคล้องกับภาระงานหรือกิจกรรมหลัก

ที่กำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติ ได้แก่ การประเมินจากการปฏิบัติ การประเมินสภาพจริง การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน

(ค) กำหนดสัดส่วนการประเมินระหว่างเรียนกับการประเมิน

ตอนปลายภาคเรียนหรือปลายปี

(ง) จัดทำเอกสารบันทึกข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียน

ค) การประเมินเพื่อสรุปผลการเรียน เป็นการประเมินเพื่อมุ่งตรวจสอบความสำเร็จของผู้เรียน เมื่อผ่านการเรียนรู้ในช่วงเวลาหนึ่ง หรือสิ้นสุดการเรียนปลายปี/รายภาค อันประกอบด้วย

(ก) การประเมินหลังเรียน

(ข) การประเมินผลการเรียนปลายปี/ปลายภาค

สรุปได้ว่า การวัดผลประเมินผลเป็นกระบวนการที่จะทำให้ทราบว่า การเรียนการสอนนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ ควรมีการปรับปรุงเรื่องใด เป็นกระบวนการ

ที่จะให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนรวมทั้งจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

การเทียบโอนผลการเรียน เป็นการนำผลการเรียนซึ่งเป็นความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของผู้เรียนซึ่งเกิดจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มาประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง

แนวดำเนินการเทียบโอนให้ขึ้นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการเทียบโอนผลการเรียน ดังนี้

ก. ผู้ขอเทียบโอนต้องขึ้นทะเบียนเป็นนักเรียน หรือนักศึกษาของสถานศึกษาใดสถานศึกษาหนึ่ง โดยสถานศึกษาดังกล่าวดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนในภาคเรียนแรก ที่ผู้เรียนขึ้นทะเบียนเป็นนักเรียนหรือนักศึกษายกเว้นกรณีมีเหตุจำเป็น

ข. จำนวนหมวดวิชา รายวิชา จำนวนหน่วยการเรียนรู้ที่จะรับเทียบโอน และอายุของผลการเรียนที่จะนำมาเทียบโอน ให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา ทั้งนี้ เมื่อเทียบโอนแล้วผู้ขอเทียบโอนต้องมีเวลาเรียนอยู่ในสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 1 เดือน

ค. ในกรณีมีเหตุจำเป็นระหว่างเรียน ผู้เรียนสามารถแจ้งความจำนงขอไปศึกษาบางรายวิชาที่สถานศึกษาอื่นได้แล้วนำมาเทียบโอนได้โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการของสถานศึกษา

ง. การเทียบโอนผลการเรียนให้ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียน มีจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน แต่ไม่เกิน 5 คน

จ. การเทียบโอนผลการเรียนให้ดำเนินการ ดังนี้

ก) ในกรณีผู้ขอเทียบโอนมีผลการเรียนจากหลักสูตรต่างๆ ให้นำหมวดวิชา รายวิชาที่มีจุดประสงค์และเนื้อหาสอดคล้องกันไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 มาเทียบโอนผลการเรียนได้ และพิจารณาให้ระดับผลการเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่รับเทียบโอน

ข) กรณีการเทียบโอน ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ให้พิจารณาจากหลักฐาน (ถ้ามี) โดยให้มีการประเมินด้วยเครื่องมือที่หลากหลายและให้ระดับผลการเรียนตามเกณฑ์การประเมินผลการเรียนของหลักสูตรที่รับเทียบโอน

ดังนั้น การวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียนตามคู่มือแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้ ดังนี้

ก. กำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา

ข. จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา

ค. วัดผล ประเมินผล เทียบโอนประสบการณ์ เทียบโอนผลการเรียน และอนุมัติผลการเรียน

ง. จัดให้มีการประเมินผลการเรียนทุกช่วงชั้น และจัดให้มีการซ่อมเสริมกรณีที่มีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

จ. จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล

ฉ. มีการเทียบโอนผลการเรียนโดยคณะกรรมการ

ช. จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียนเพื่อใช้ในการอ้างอิง ตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 30 กล่าวไว้ว่า “ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา” ดังนั้น การวิจัยในหน่วยงานปฏิบัติอย่างสถานศึกษาจึงเป็นเรื่องที่ควรตระหนักและสนใจ ในเรื่องนี้ ดร.รุ่ง แก้วแดง ได้กล่าวว่า “บทบาทใหม่ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งไม่มีตำราที่ไหนในโลกกำหนดไว้ คือ มาตรา 30 ผู้สอนสามารถ “วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้” ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา” ฉะนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสาน หรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และเพื่อให้ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา หรือพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้เป็นอย่างดีสถานศึกษาควรเน้นการวิจัยทั้งในห้องเรียน และการวิจัยในภาพรวมของสถานศึกษา ซึ่งการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามคู่มือแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาได้กำหนดบทบาท และหน้าที่ของสถานศึกษาไว้ ดังนี้

ก. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน

ข. รวบรวม และเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยี

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 64 กำหนดว่า “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่นๆ โดยเร่งพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้โดยเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม” ดังนั้น สื่อและเทคโนโลยีจึงมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก เพิ่มพูนทักษะ และประสบการณ์

ดังนั้น การพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยี ตามคู่มือแนวทางการบริหาร และการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา มีดังนี้

ก. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผลิต พัฒนา และใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการศึกษา

ข. จัดหาจัดทำสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้กับครูและนักเรียนอย่างเพียงพอและหลากหลาย

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 25 กำหนดว่า “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ” ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะต้องดำเนินการจัดและพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อให้สามารถบริการผู้เรียน ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต

ดังนั้น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามคู่มือแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา สถานศึกษามีบทบาทและหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการ ดังนี้

ก. จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้พอเพียงและสอดคล้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้

ข. ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้

การนิเทศการศึกษา

การจัดการศึกษาในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมของสังคม ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนระบบการจัดการศึกษา การเรียนการสอน ในสถานศึกษาจึงต้องแปรเปลี่ยนไปตามระบบการศึกษา เช่น หลักสูตร การจัดและดำเนินการสอน สิ่งหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาครูอาจารย์ในด้านวิชาการ และช่วยให้งานวิชาการก้าวหน้า มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นก็คือ การนิเทศการศึกษา การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการ หรือวิธีการหรือกิจกรรมที่บุคลากรภายในสถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการเรียน การสอนภายในสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น (เอกรินทร์ สีมหาศาล. 2545 : 259)

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชบุรี

การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นและมีความสำคัญ โดยมีผู้กล่าวถึงไว้ ดังนี้

การนิเทศมาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Supervision” ตามรูปศัพท์ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ และปรับปรุงในพจนานุกรม หมายถึง การชี้แจง การแสดง และการจำแนก (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2493 : 519)

กรมวิชาการ (2534 : 82) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการสร้างสรรค์ในการให้คำแนะนำ และการชี้ช่องทางในลักษณะที่เป็นกันเองแก่ครู ในอันที่จะปรับปรุงครู และสภาพการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา ที่พึงประสงค์

แฮร์ริส (Harris 1975 : 13) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ การที่บุคลากร ในโรงเรียนกระทำต่อบุคคลหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินงาน

นิพนธ์ ไทยพานิช (2535 : 17) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ ความพยายาม ของบุคลากรทางการศึกษาที่จัดกิจกรรมและให้บริการกับผู้บริหารและครู โดยทางตรงและ ทางอ้อมที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนของครูเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียน ของนักเรียน

การนิเทศการศึกษาก็เป็นงานที่มีลักษณะ ดังนี้

- ก. เป็นระบบย่อยระบบหนึ่งของระบบการศึกษา
- ข. เป็นกระบวนการปรับปรุงการเรียนการสอน
- ค. เพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับครู รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา
- ง. ความต้องการความสำเร็จตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา คือ คุณภาพของผู้เรียน

หลักการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นแนวปฏิบัติที่ผู้นิเทศต้องนำไปปฏิบัติขณะ ทำการนิเทศ โดยเฉพาะการนิเทศด้านวิชาการ หลักการนิเทศภายในสถานศึกษา มีดังนี้

- ก. การนิเทศควรมีการบริหารเป็นระบบ และมีการวางแผนการดำเนินงานเป็นโครงการ
- ข. การนิเทศต้องถือหลักการมีส่วนร่วมในการทำงาน นั่นคือ ต้องมีความเป็นประชาธิปไตย
- ค. การนิเทศเป็นงานสร้างสรรค์ เป็นการแสวงหาความสามารถพิเศษของแต่ละบุคคล ให้แต่ละคนได้แสดงออกและพัฒนาความสามารถเหล่านั้นได้อย่างเต็มที่
- ง. การนิเทศเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

- จ. การนิเทศเป็นการสร้างความผูกพัน เกิดความพึงพอใจในการทำงาน
- ฉ. การนิเทศเป็นการพัฒนาและส่งเสริมวิชาชีพครู ให้มีความรู้สึภาคภูมิใจ เป็นอาชีพที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถและสามารถที่จะพัฒนาได้

ผู้นิเทศการศึกษาที่สามารถนิเทศได้ มีดังนี้

- ก. ผู้บริหารสถานศึกษา
- ข. ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะฝ่ายวิชาการ
- ค. หัวหน้าคณะ หัวหน้าแผนก หัวหน้างาน/โครงการ
- ง. ครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนแต่มีความสามารถเฉพาะด้าน
- จ. ผู้เชี่ยวชาญที่เชิญมาเป็นวิทยากร

การนิเทศภายในสถานศึกษามีขั้นตอนการนิเทศ ดังนี้

- ก. ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศ
- ข. ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนและจัดทำโครงการนิเทศ
- ค. ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงานนิเทศ
- ง. ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลโครงการนิเทศ

ดังนั้น การนิเทศการศึกษา จึงหมายถึง กระบวนการบริหารการศึกษาเพื่อชี้แนะ ให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุง การเรียนการสอนของครูและเพื่อเพิ่มคุณภาพของบทเรียนให้เป็นที่น่าพอใจตามจุดหมายของการจัดการศึกษา การนิเทศภายในสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดผู้บริหาร โรงเรียน และคณะครูควรมีส่วนร่วมให้มากที่สุดและควรมีการประเมินผลโครงการนิเทศ เพื่อนำไปปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอน

การแนะแนวการศึกษา

การจัดการศึกษาโดยทั่วไปเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 กล่าวไว้ว่า “การ จัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข”

การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญาและมีความสุข สถานศึกษาจะต้องพัฒนาระบบแนะแนวที่มุ่งการพัฒนาคนให้มีความรู้อย่างลึกซึ้ง ประเมินการจัดการที่มีคุณภาพ โดยกำหนดพันธกิจระหว่างบ้าน ชุมชน และสถานศึกษา เน้นการร่วมมือกันระหว่างบ้านในฐานะ

แหล่งเรียนรู้แรกของผู้เรียน ชุมชนจะเป็นเครือข่ายที่สำคัญของการแนะแนว ช่วยป้องกัน แก้ไข ปัญหาของสังคม พัฒนาเครือข่ายแนะแนวให้เข้มแข็ง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงสุด ทั้งด้านวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ และด้านบริหารทั่วไป (วิธนาพร ระวังทุกข์. 2545 : 311)

การแนะแนวจะสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา ทุกคนต้องปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับระเบียบข้อบังคับของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งนโยบาย ที่คณะกรรมการสถานศึกษากำหนดไว้ด้วย ซึ่งหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว หรือ ผู้ให้คำปรึกษาและครูผู้สอนทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 21-25) กล่าวไว้มีดังนี้

ก. หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้นำการดำเนินงานแนะแนวของ สถานศึกษา กำหนดโปรแกรมแนะแนวให้เป็นลายลักษณ์อักษร มอบหมายงานตามโปรแกรม แนะแนวให้เหมาะสมกับบุคลากร จัดให้มีการพัฒนาที่จำเป็นภายในสถานศึกษา จัดให้ มีการประเมินผลและปรับปรุงโปรแกรมแนะแนวเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้มั่นใจได้ว่า งานแนะแนวได้จัดขึ้นเพื่อนักเรียนทุกคน จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และให้นักเรียน ทุกคนมีส่วนร่วมใน โปรแกรมแนะแนวทุกด้านที่สถานศึกษาจัดขึ้น

ข. หน้าที่ของครูแนะแนวหรือผู้ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรอื่น วางแผนและปฏิบัติงานโปรแกรมแนะแนว ประสานงานการดำเนินงานแนะแนว และให้คำปรึกษาแก่นักเรียนทุกคนในสถานศึกษา จัดตั้งและดูแลรักษาศูนย์วิทยากรแนะแนว และให้คำปรึกษาแก่นักเรียนทุกคนในสถานศึกษา จัดตั้งและดูแลรักษาศูนย์วิทยากรแนะแนว โดยให้มีข้อสนเทศที่ทันสมัยที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานแนะแนว ช่วยเหลือจัดส่งนักเรียนไปรับ ความช่วยเหลือจากแหล่งบริการและหน่วยงานต่างๆ ที่เหมาะสมในชุมชนตามที่ต้องการ ช่วยเหลือ นักเรียนในการลงทะเบียนเรียนที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมและบริการจัดวางตัวบุคคล ปรึกษาหารือ กับครูประจำชั้น ครูที่เป็นวิทยากรและบุคลากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือผู้เรียน ทำหน้าที่ เป็นผู้ประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างโรงเรียนกับโรงเรียน รวมทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง หน่วยงานต่างๆ ในชุมชน หน่วยงานธุรกิจและอุตสาหกรรมและสถาบันการศึกษาที่สูงกว่าระดับ มัธยมศึกษา ปฏิบัติงานด้านการบริหารที่จำเป็น เพื่อให้โปรแกรมแนะแนวดำเนินไปอย่างมี ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เข้าร่วมประเมินผลการดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษา ให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาแผนการศึกษา และอาชีพ วางแผน ช่วยให้ผู้พ่อแม่ผู้ปกครองมีการศึกษาหาความรู้ เพื่อให้มีบทบาทช่วยเหลือบุตรหลานของตนในด้าน การพัฒนาอาชีพ

ค. หน้าที่ของครูผู้สอนทั่วไป ช่วยเหลือพัฒนาและดำเนินงานตามโปรแกรม แนะแนวในสถานศึกษา สอนหรือจัดกิจกรรมในวิชาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพ

นำองค์ประกอบที่สำคัญของอาชีพศึกษาเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนในวิชาต่างๆ ช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการและมโนทัศน์ในแง่ดี และมีสัมพันธภาพที่ดีในชั้นเรียน

ดังนั้น การแนะแนวการศึกษาตามคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย กำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้ดังนี้

ก. จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการ และวิชาชีพภายในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกระบวนการเรียนการสอน

ข. ดำเนินการแนะแนวการศึกษา โดยความร่วมมือของครูทุกคนในสถานศึกษา

ค. ติดตามและประเมินผลการจัดการระบบ และกระบวนการแนะแนวการศึกษาในสถานศึกษา

ง. ประสานความร่วมมือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์ด้านการแนะแนวการศึกษา กับสถานศึกษา หรือเครือข่ายการแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา

การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน โดยยึดกรอบหลักเกณฑ์ 8 องค์ประกอบ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2544 เรื่อง ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัย ซึ่งองค์ประกอบ 8 ข้อ มีดังนี้ 1) การจัดระบบบริการและสารสนเทศ 2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา 3) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนา 5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา 6) การประเมินคุณภาพการศึกษา 7) การรายงานคุณภาพการศึกษา ปี ะ จั ภา

8) การผดุงระบบการประกันคุณภาพ

นอกจากนี้ยังดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ด้วยกระบวนการ PDCA คือ Plan = การวางแผน, Do = ปฏิบัติตามแผน, Check = ติดตามตรวจสอบประเมิน และ Act = ปรับปรุงพัฒนา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2547 : 14 – 16)

“การประกันคุณภาพภายใน” หมายถึง การประเมินผลและการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง

หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545) มาตรา 4 (3)

โรงเรียนจะต้องพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการบริหารจัดการศึกษา โดยอาศัยหลักการ ดังนี้ 1) เป้าหมายสำคัญของการประกัน คุณ ณา ภา ณา พ คือ การพัฒนาผู้เรียน 2) ถือว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร 3) ถือว่าบุคลากรทุกคนรวมทั้งที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา มีหน้าที่ร่วมรับผิดชอบ ในการประกันคุณภาพตั้งแต่การวางแผน การติดตามประเมินผล การพัฒนาปรับปรุง การช่วยคิด ช่วยทำ ช่วยผลักดัน ฯลฯ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 11)

ในการนี้ สามารถเขียนแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของกระบวนการประกันคุณภาพ ภายในได้ดังนี้

ภาพ 3 ขั้นตอนการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ที่มา: ชีระ รุญเจริญ. 2546 : 162

การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามคู่มือแนวทางการบริหาร และการจัดการในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

ก. จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษา

ข. สนับสนุน ส่งเสริมให้มีระบบการประกันคุณภาพในระดับหน่วยงานภายในสถานศึกษา

ค. กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและรายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

ง. ปรับปรุงและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

เจตนารมณ์ของรัฐตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (มาตรา 29) ได้กำหนดให้สถานศึกษาส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนดังนี้ 1) ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น 2) จัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน จากข้อกำหนดดังกล่าว เป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน และจากรายงานการศึกษาวิจัยของชุมชน: แนวคิดสำคัญของการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน พบว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ต้องอยู่บนพื้นฐานที่ว่า “ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านและชุมชนในชนบทโดยทั่วไปประกอบอาชีพทางการเกษตร ประสบการณ์ของชาวบ้านและชุมชนจึงใกล้เคียงกัน และฐานะทางเศรษฐกิจก็ไม่แตกต่างกันมากนัก ตลอดจนจิตใจที่เอื้อเพื่อเอื้อแก่ เอื้ออาทรต่อญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านส่งผลให้ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างชาวบ้านและชุมชนเหล่านี้อยู่ในสถานะเท่าเทียมกัน หรือที่เรียกว่า ความสัมพันธ์แนวราบ ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ ต่างจากระบบการศึกษาที่จัดอยู่ในสถาบันการศึกษาต่างๆ ไปที่เน้นความสัมพันธ์แนวตั้ง ซึ่งแสดงออกถึงความไม่เท่าเทียม เช่น ครู-นักเรียน ผู้รู้-ผู้ไม่รู้ เป็นต้น ฉะนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นในห้องเรียนจึงเป็นการรับรู้มิใช่การเรียนรู้ตามความหมายนี้ ประกอบกับ ส ต ก า น ก า ร ณ์ ข อ ง ชุ ม ช น ในช่วงก่อนหน้านี้อาจได้รับแรงกระแทกจากภายนอกค่อนข้างมาก ส่งผลให้การรวมตัวของชาวบ้านและชุมชนเพื่อแสวงหาทางออกร่วมกันเกิดขึ้นได้ไม่มากนัก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 19-21)

จากกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน พบว่า การเรียนรู้ดังกล่าว ประกอบด้วย กระบวนการ ดังต่อไปนี้ (ไพรัช อรรถกามานนท์. 2545 : 42)

ก. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหาทั้งของตนเอง ชุมชนและเชื่อมโยง
สิ่งเหล่านี้เข้ากับสังคมไทย ตลอดจนสังคมโลก

ข. การแสวงหาทางออกที่เหมาะสมกับตนเองและชุมชนด้วยวิธีการต่างๆ เช่น
การประชุม สัมมนา การศึกษาดูงาน และการเรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ

ค. การสร้างสรรค์กิจกรรมที่เป็นผลจากการตัดสินใจของตนเองและชุมชน
กิจกรรมที่ทำขึ้นนี้เรียกว่า กิจกรรมเครือข่าย เพราะเป็นตัวชักจูงและเชื่อมโยงคนเข้าด้วยกัน

ง. การประเมินผลกิจกรรม และนำผลที่ได้ไปแก้ไขปรับปรุงกระบวนการ
ทั้งหมด

ดังนั้น การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนตามคู่มือการบริหารสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย กำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้ดังนี้

ก. การศึกษา สำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน

ข. จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิค ทักษะทางวิชาการเพื่อ
การพัฒนาทักษะวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น

ค. การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม
ทางวิชาการของสถานศึกษา และที่จัดโดยบุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น
ที่จัดการศึกษา

ง. ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัวยุติธรรม
ชุมชน ท้องถิ่น

การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น

การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น ได้แก่ การมี
ส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกันในการพัฒนาวิชาการ การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติ
ในการพัฒนาวิชาการ การดำเนินการพัฒนาวิชาการ การสรุปผลและรายงานผล การประสาน
ความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการ

ในสภาพปัจจุบัน องค์กรและหน่วยงานต่างๆ มีขนาดใหญ่ และมีความสลับ
ซับซ้อนขององค์กร ความแตกต่างของงานตลอดจนบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ
ความต้องการ บุคลิกภาพ ภูมิหลังทางการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม แนวคิด
ความเชื่อถือ และวัฒนธรรมย่อยของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันอยู่มาก จากเหตุผลดังกล่าว
ย่อมก่อให้เกิดความยุ่งยากและความขัดแย้งในการบริหารงานอยู่เสมอ (สง่า โพธิ์วัง และระวีวรรณ
เสวตามร. 2535 : 35)

จากการศึกษาค้นคว้าของ กรณิตต์ กวานดา (2541 : 31) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร กล่าวถึงสาระสำคัญของการประสานงานไว้ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

กระบวนการที่พึงระลึกในการประสานงาน มี 3 ประการ คือ

ก. กำหนดแผนการหรือโครงการสำหรับทุกคนในหน่วยงานหรือสำหรับทุกหน่วยงานขึ้นมาก่อน

ข. ให้ทุกคนหรือทุกหน่วยงานเข้าใจแผนการหรือโครงการทั้งหมดหรือบางส่วนที่จำเป็นเพื่อให้รู้ว่าใครหรือหน่วยงานใดมีหน้าที่อะไร กำลังทำอะไรอยู่

ค. ให้ทุกคนหรือทุกหน่วยงานเต็มใจรับงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำจริงๆ

การประสานงานในสถานศึกษา

การประสานงานในสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและรวดเร็วเมื่อได้จัดสิ่งต่างๆต่อไปนี้ไว้ชัดเจน

ก. โครงสร้างของการบริหาร จัดไว้เป็นระเบียบแบบแผนแน่นอนและรัดกุม

ข. มีแผนภูมิแสดงสายงานการบังคับบัญชาถูกต้องชัดเจนและปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนภูมิที่วางไว้

ค. กำหนดนโยบาย กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน ตลอดจนถือปฏิบัติตามนโยบาย กฎเกณฑ์ และระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ อย่างเคร่งครัด

ง. ระบบเสนองานเป็นไปตามแบบแผนสายงานนั้นๆ

จ. มีเครื่องมือ อุปกรณ์ และการติดต่อสื่อสารเพียงพอ และมีประสิทธิภาพอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้งานได้ทุกโอกาส

ฉ. บุคลากร ผู้ทำหน้าที่ประสานงานต้องมีความรู้สูง มนุษยสัมพันธ์ดี นักบริหารที่ดี (Sense of Service) อดทน และรู้จักแก้ปัญหา

ช. มีคณะกรรมการซึ่งจะต้องประกอบด้วย ตัวแทนของบุคลากรระดับต่างๆ ซึ่งร่วมประชุมกันเป็นประจำ

ซ. มีคณะกรรมการระดับเดียวกันทำหน้าที่คล้ายๆ กัน รับผิดชอบที่หรือเกี่ยวกับงานเฉพาะเรื่อง

ฌ. จัดทะเบียนและบันทึกรายงานต่างๆ เป็นระบบที่รับได้สะดวก

ญ. ผู้ร่วมงานมีโอกาสพบปะสังสรรค์กันนอกเวลา ปฏิบัติงานในรูปแบบต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ฎ. จัดทำปฏิทิน กำหนดระยะเวลา การปฏิบัติงานต่างๆ ไว้ชัดเจน

ฏ. จัดให้มีการพัฒนาบุคลากร ระดับต่างๆ เพื่อเพิ่มความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานอยู่เสมอในรูปการประชุม การสัมมนา การอบรม การประชุมปฏิบัติการ เป็นต้น

อุปสรรคของการประสานงาน

- ก. ชอบทำงานเฉพาะหน้าและทำตามคำสั่ง
- ข. งานไม่มีแผน/โครงการไว้ล่วงหน้า
- ค. ขัดแย้งกันเป็นส่วนตัว
- ง. ประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานผัดกันมาก
- จ. ขัดผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน
- ฉ. ขาดมนุษยสัมพันธ์
- ช. บางอย่างแย่งกันทำ
- ซ. ได้เงินมาไม่พร้อมกัน
- ฅ. ต่างฝ่ายต่างถือถือถือ

ดังนั้น การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น ตามคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย กำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้ดังนี้

ก. ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ทั้งบริเวณใกล้เคียง ภายในเขตพื้นที่การศึกษา ต่างเขตพื้นที่การศึกษา

ข. สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการสำรวจความรู้ของบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ และสถานศึกษาอื่น การวางแผนส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการ การสรุป และรายงานผลการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

ดังนั้น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ตามคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย กำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้ดังนี้

ก. สำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

ข. ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

ค. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 งานวิจัยในประเทศ

ทรงศักดิ์ ชมสวน และคณะ (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแพร่ ผลการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแพร่ โดยรวมพบว่า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่

ณรงค์ฤทธิ์ ปรีชานุกูล (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองลำพูน พบว่า ปัญหาและแนวทางการพัฒนางานด้านวิชาการในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการนิเทศ และมีกิจกรรมเยี่ยมชั้นเรียนน้อย ผู้นิเทศปฏิบัติกิจกรรมไม่สม่ำเสมอ ขาดการวางแผน ขาดการติดตามผลการนิเทศ ขาดการยอมรับระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ ครูมีการรับผิดชอบมาก ทำงานหลายด้าน สอนหลายวิชา สื่อการสอนไม่เพียงพอและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลไม่ได้มาตรฐาน

อมรรัตน์ ทวีเลิศ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคเหนือ พบว่า โรงเรียนทุกขนาดมีปัญหาโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกงาน งานวิชาการ มีปัญหาสูงสุด คือ ครูไม่นำสื่อการเรียนการสอนไปใช้ประกอบการสอน

นิตยา มัสเยาะ (2546 : บทคัดย่อ) ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาในทัศนะผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมและรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการวัดผลประเมินผล

สมคิด เจริญทรัพย์ (2545 : บทคัดย่อ) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่ม
 การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ได้หลักสูตร
 สถานศึกษาที่มีคุณภาพระดับปานกลาง หลักสูตรมีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เหมาะสม
 กับผู้เรียน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพได้ องค์ประกอบ
 ของหลักสูตรมีความเหมาะสมสอดคล้องกัน

วนิดา สังข์สังข์ธรรม (2546 : บทคัดย่อ) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “ผมสวยด้วยอัญชัน”
 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยสรุปได้ว่าผลการพัฒนาหลักสูตร ได้หลักสูตร
 สถานศึกษาที่มีคุณภาพสูงหรือดีมาก หลักสูตรมีความสอดคล้องกับท้องถิ่น เหมาะสมกับผู้เรียน
 สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้องค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมสอดคล้องกันดี

บำรุงรัตน์ เจนนาวิน และคณะ (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพและปัญหา
 การจัดการเรียนการสอนตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ
 ประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน
 ข อ ง ก รุ
 ผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนของครูผู้สอนใน
 โรงเรียนประถมศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง รายการที่มีปัญหาการจัด
 การเรียนการสอนสูงสุดคือ ด้านการวางแผนการจัดการเรียนการสอน การวางแผนการจัด
 กิจกรรมการเรียนการสอนตามความต้องการของนักเรียนและสอดคล้องกับเนื้อหาและหลักสูตร
 มีการประสานชุมชนในการจัดสภาพแวดล้อมธรรมชาติในชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้

บุษราคัม จรรย์นาฎย์ (2544 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงาน
 วิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในโครงการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนา
 คุณธรรมผู้เรียน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พบว่า 1) ด้านการวางแผนงาน
 วิชาการโรงเรียนมีการจัดทำแผนงานวิชาการ กำหนดแนวทางปฏิบัติตามลักษณะของหมวดงาน /
 งาน / ฝ่าย ประชุมเพื่อเขียนแผนร่วมกัน แล้วนำเสนอฝ่ายบริหารเพื่อพิจารณา โดยมีหัวหน้า
 แผนงาน ทำหน้าที่ติดตามและประเมินผลจากการสรุปรายงานในรอบเดือน 2) ด้านการจัด
 งานวิชาการ โรงเรียนจัดบุคลากรตามความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ จัดกลุ่มการเรียนรู้
 โดยจัดวิชาบังคับและวิชาเลือกตามโครงสร้างของหลักสูตร มีการศึกษาสภาพของท้องถิ่น
 และความต้องการของชุมชน กำหนดวิชาเรียนและเวลาเรียนให้ครบตามหลักสูตร จัดครูเข้าสอน
 ตามตารางสอน โดยพิจารณาวุฒิการศึกษา ความรู้ความสามารถและความถนัดของผู้เรียน

โรงเรียนให้ครูผู้สอน จัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและเนื้อหาวิชา กำหนดเนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับชีวิตจริง และกำหนดกิจกรรมสื่อการสอน การ ประเมินผลที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนการสอน โดย สังเกตการสอนของครู 4) ด้านการพัฒนาและการส่งเสริมด้านวิชาการ โรงเรียนจัดให้มีการ อบรม สัมมนา ก่อนเปิดภาคเรียน จัดสอนซ่อมเสริมให้แก่ นักเรียน โดยจัดให้มีห้องเรียนเฉพาะ เพื่อการสอนซ่อมเสริมนอกเวลา จัดกิจกรรมนักเรียนทั้งใน และนอกหลักสูตร มีนโยบาย สนับสนุนให้ครูเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ส่งเสริมการจัดวิจัยในชั้นเรียน สนับสนุนครูทำผลงานทางวิชาการและเข้าร่วมในโครงการครูต้นแบบ/ครูเครือข่าย รวมทั้งสร้าง บรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน 5) ด้านการวัดผล ประเมินผลการเรียน และงานทะเบียนนักเรียน โรงเรียนส่งเสริมให้ครูสร้างเครื่องมือประเมินผล ตามสภาพจริง ครูผู้สอนแต่ละรายวิชาสร้างเครื่องมือการวัดผลให้ เป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และตามสภาพจริงครบทุกรายวิชา โรงเรียนมีเจ้าหน้าที่ทะเบียน/วัดผล ทำหน้าที่จัดทำหลักฐาน เกี่ยวกับประวัตินักเรียนและมีการจัดข้อมูลสารสนเทศของนักเรียน 6) ด้านการประเมินผลการจัด งานวิชาการ โรงเรียนมีแนวปฏิบัติในการประเมินผล โดยการ จัดประชุม สัมมนา สรุปรายงาน ประจำปี ศึกษาจากผลงานที่ปรากฏและมีการประเมินผลในระดับหน่วยงานย่อยเป็นระยะๆ ด้านปัญหาการดำเนินงานวิชาการ พบว่า เวลาในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้น นักเรียนเป็นสำคัญไม่เพียงพอ ครูผู้สอนขาดความตระหนักในการพัฒนาตนเอง นักเรียนไม่ติดตาม แก้ไขผลการเรียน ครูผู้สอนบางคนขาดความรู้ และทักษะในการประเมินตามสภาพจริง ครูมีจำนวนน้อยและมีภาระงานมากจึงทำให้ผลงานวิชาการไม่ดีเท่าที่ควร

กรนิษฐ์ กวานดา (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ปัญหา การบริหารงานวิชาการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร พบว่าภาพรวมของโรงเรียนมีปัญหา อยู่ในระดับน้อย

สมศรี มธุรสสุวรรณ (2541 : 190-192) การศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหาร งานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดปทุมธานี พบว่า สภาพ การบริหารงานวิชาการทุกโรงเรียนมีแผนงานวิชาการไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยจัดอยู่ใน แผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้นโยบายของกรมสามัญศึกษาเป็น แนวทางจัดทำแผนงาน โครงการจัดทำแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการในรูปเอกสาร คู่มือครู ปฏิทินปฏิบัติงานวิชาการ วางแผนงบประมาณในการบริหารงานวิชาการโดยจัดสรรงบประมาณ

ต ๑ ม ๑ ๑ ค ๑ บ

ความสำคัญของงาน มีการประสานแผนงานวิชาการในระดับกลุ่มโรงเรียน มีการสำรวจความพร้อมด้านบุคลากรก่อนจัดแผนการเรียน จัดแผนการเรียนตามจุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตร จัดปฐมนิเทศนักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับการเลือกแผนการเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกแผนการเรียนด้วยตนเอง ครูผู้สอนประจำวิชาเป็นผู้เลือกหนังสือเรียนและหนังสืออ่านประกอบ จัดให้มีศูนย์รวมตารางสอนครู ตารางเรียนของนักเรียนและตารางการใช้ห้อง มีการจัดสอนซ่อมเสริมโดยจัดให้มีตารางการสอนซ่อมเสริมและจัดครูประจำวิชาเข้าสอน ประเมินผลการจัดตารางโดยประเมินความคิดเห็นจากที่ประชุมคณะกรรมการวิชาการ จัดครูเข้าสอนตามวุฒิวิชาเอก วิชาโท มีการจัดสอนแทน โดยหัวหน้าหมวดวิชาจัดครูในหมวดวิชาเดียวกันที่มีคาบสอนน้อยในวันนั้นเข้าสอน มีการประชุมคณะกรรมการวิชาการเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน จัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อหรือผลิตสื่อการสอน ติดตามการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชา โดยตรวจบันทึกการสอนของครู มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการเรียนการสอน มีการจัดบริการแนะแนวแก่นักเรียน อำนวยความสะดวกแก่ครูอาจารย์ในด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ให้ครูจัดทำแผนการสอน ส่งเสริมการจัดทำแผนการสอนโดยส่งครูเข้ารับการอบรมการเขียนแผนการสอนตามกลุ่มโรงเรียน จัดขึ้น มีการนิเทศภายใน มีการติดตามผลโดยการให้บันทึกรายงานผลการอบรมสัมมนาให้ผู้บริหารทราบ การจัดกิจกรรมนักเรียน มีการสำรวจข้อมูลด้านความสนใจและความต้องการของนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจ การวัดผลและการประเมินผล การเรียน มีการจัดทำระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัด และการประเมินผล เผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบมีการนำผลจากการวัดและการประเมินผลการเรียน มีการวิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อทำข้อสอบมาตรฐาน มีการประเมินผลงานวิชาการโดยกำหนดหลักฐานที่จะต้องประเมินไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและกำหนดระยะเวลาประเมินไว้อย่างชัดเจน โดยใช้แบบฟอร์มการประเมินที่จัดทำขึ้น และมีการนำข้อบกพร่องมาแก้ไขปรับปรุง

ปัญหาการบริหารงานวิชาการ พบว่า มีปัญหาที่กลุ่มทั้งสองระบุเหมือนกัน คือ ครู-อาจารย์ ไม่ทำแผนการสอน ครู-อาจารย์ มีงานนอกเหนืองานสอนมากเกินไป ทำให้ไม่มีเวลาศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ครู-อาจารย์ ไม่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมนักเรียน และไม่มีการนำผลการประเมินงานวิชาการไปใช้อย่างจริงจัง

ปราณี หนูขาว (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศโรงเรียนแกนนำปฏิรูปการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศโรงเรียนแกนนำปฏิรูปการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับ

ปานกลางเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการผลิต การยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง การมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ การกระจายอำนาจ

อนันต์ กัลปะ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระดับปานกลาง

พิทยา บุญสอน (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการเร่งคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี มีปัญหาการเร่งคุณภาพการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าปัญหาด้านการพัฒนาบุคลากร การจัดบริการด้านสวัสดิการ การยกย่องเชิดชูเกียรติและการให้ขวัญกำลังใจมีปัญหาด้านการเร่งคุณภาพการศึกษาเป็นอันดับสาม และปัญหาด้านการจัดการศึกษาภาคบังคับ ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ให้ทั่วถึงเด็กทุกคนเป็นอันดับสุดท้ายตามลำดับจากทั้งสี่ด้าน

กนกรัตน์ ชาญกว้าง (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7 ผลการศึกษาพบว่า ครูยังใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบเดิม และสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอต่อความต้องการ นอกจากนี้ ยังพบว่าโรงเรียนยังขาดบุคลากร

สุภาพ จันตะคาด (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการและปัญหาในการนำนวัตกรรมทางหลักสูตรและการสอนไปใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 8 พบว่า นักเรียนมีความต้องการให้ครูนำนวัตกรรมมาใช้ในระดับมาก แต่โรงเรียน ผู้บริหาร และครู มีการส่งเสริมและใช้สื่อในระดับปานกลาง จำนวนครูที่ใช้นวัตกรรมทางหลักสูตรและการสอนมีน้อยกว่าที่ครูไม่ใช้ และนำมาใช้เป็นครั้งคราว ปัญหาและอุปสรรคเกิดจากการขาดนโยบายที่ชัดเจน ขาดการสนับสนุนและส่งเสริม ครูไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมทางหลักสูตรและการสอนอย่างเพียงพอ และขาดผู้นำการเปลี่ยนแปลง

มัณฑุพร บำเพ็ญเขาว์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัย

พบว่า ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอ บางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

มงคล รุจิวงศ์ (2528 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องปัญหาการบริหารงานวิชาการ ในทัศนะของผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการในทัศนะของผู้บริหารและครูอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ทุกด้าน เรียงลำดับความสำคัญของปัญหาจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ด้านการติดตามผลและการนิเทศ การสอน และด้านการจัดระเบียบงานใช้หลักสูตร

ไพบุลย์ หว่างเค็ง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการนิเทศภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการนิเทศภายใน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสระแก้ว โดยรวม จำแนกตามขนาด ของโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาการนิเทศภายใน ด้านการวางแผนการนิเทศของโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับมาก ปัญหาการนิเทศภายในด้านอื่นๆ ทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ อยู่ในระดับปานกลาง

ศิริรัตน์ กังศิริกุล (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการนิเทศ ภายในโรงเรียนของโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

พงพูน หมุดปิน (2543 : บทคัดย่อ) การบริหารงานแนะแนวในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเขียงของ จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียน ผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นว่า โรงเรียนควรเก็บข้อมูลนักเรียนทุกคน คณะครูต้องเห็นประโยชน์ของการแนะแนวและมีการยอมรับซึ่งกันและกัน จะช่วยทำให้บรรยากาศการทำงานดีขึ้น อีกทั้งครูทุกคนควรเป็น ครูแนะแนว ส่วนสภาพการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียนพบว่า ในภาพรวมมีการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับ คือ ชั้นการศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ชั้นการวางแผน ชั้นดำเนินการตามแผน ชั้นการนิเทศ ติดตาม กำกับดูแลและพัฒนางาน อย่างต่อเนื่อง สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียน พบว่า มีปัญหาด้าน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านการแนะแนว ไม่มีการวางแผนงาน ไม่มีการปฏิบัติตามแผน อย่างจริงจัง ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศไม่มีความรู้ด้านการแนะแนว การดำเนินงานไม่เป็นระบบ

เจี๊มพร ทองน้อย (2542 : บทคัดย่อ) ปัญหาการดำเนินงานแนะแนวการศึกษาและอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาปัญหาการดำเนินงานแนะแนว 5 ด้าน ได้แก่ ด้านระบบบริหารงานแนะแนว ด้านคุณภาพ และปริมาณบุคลากรแนะแนว ด้านเครื่องมือ เครื่องใช้และอุปกรณ์การแนะแนว ด้านการประสานงานแนะแนว และด้านงบประมาณการดำเนินงานแนะแนว โดยภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับมาก

นรินทร์ มีมาก และคณะ (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า

1) สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้ง 3 ด้านในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการดำเนินการควบคุมคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับมาก ด้านการตรวจสอบคุณภาพ และการปรับปรุงโรงเรียนและด้านการประเมินโรงเรียนเพื่อรับรองมาตรฐานอยู่ในระดับปานกลาง

2) ปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 3 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

สกุล กังวาลไกล (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า มีประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการด้านบริการทางวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง งานบริการทางวิชาการแก่ชุมชน และดำเนินงานส่งเสริมวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนทุกโรงทุกกลุ่ม ประสบการณ์มีประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการแตกต่างกัน

จันทร์วิภา แก้วสูง (2542 : บทคัดย่อ) กรณีศึกษาความร่วมมือของสถานศึกษากับสถานประกอบการในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่าความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ด้านการจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และการบริหารหลักสูตร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ทวี วาจาสิทธิ์ (2533 : บทคัดย่อ) ปัญหาการประสานงานในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า การประสานงานในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุดรธานี มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

จรัส ปัตตานัง (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ สภาพการปฏิบัติงาน ปัญหา และข้อเสนอแนะ ด้านการส่งเสริมการศึกษา อบต. คิดว่าควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประสานงานการจัดการศึกษา มีการประชาสัมพันธ์การศึกษา ให้การสนับสนุนช่วยเหลือวัสดุ อุปกรณ์แก่นักเรียน การศึกษา ทำการฝึกอบรมวิชาชีพในท้องถิ่น ให้การสนับสนุนงบประมาณแก่นักเรียน การศึกษา จัดให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน สนับสนุนกีฬาแก่เด็ก เยาวชนและประชาชน ให้ความรู้ทางเสียงตามสาย ขยายโอกาสทางการศึกษา สร้างหลักสูตรวิชาชีพในโรงเรียนจัดกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดและโรคเอดส์ เกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานได้เข้าไปส่งเสริมการตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การประสานงานการจัดการศึกษา การประชาสัมพันธ์การศึกษา เกี่ยวกับปัญหา พบว่า งบประมาณไม่เพียงพอและล่าช้า ขาดความรู้ในการประชาสัมพันธ์ และสมาชิก อบต. ยังขาดความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่

ภมร วิยะรัตน์ (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานของโรงเรียนสาธิตมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เรื่องการกำหนดนโยบาย เพื่อพัฒนาแนวทางการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน มีการวางแผนการใช้ห้องเรียนอย่างเหมาะสม การมอบหมายหน้าที่การติดต่อและต้อนรับบุคคลภายนอกอย่างเป็นทางการ อาจารย์ทุกคนได้รับการฝึกปฏิบัติงาน ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์เป็นไปตามกฎระเบียบ มหาวิทยาลัยมีนโยบายให้อาจารย์มีส่วนร่วมในการวางแผนงานวิชาการ และสนับสนุนให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน 2) ปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนสาธิตพบว่า มีปัญหาในระดับปานกลาง เรื่องการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน ปี ติ ง า น ธุรการและการเงินของเจ้าหน้าที่ การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการบริหารโรงเรียน การจัดหาอาคารสถานที่ซึ่งส่งเสริมสภาพแวดล้อม การให้อาจารย์ทำการวิจัย เขียนตำราและเอกสารทางวิชาการ ความร่วมมือ และความรับผิดชอบเรื่องระเบียบวินัยของนักเรียน การจัดระบบสารสนเทศร่วมกันของโรงเรียนและคณะ และปัญหาการสนับสนุนให้มีการสำรวจชุมชนในท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งวิชาการ

กมล หงส์ประสิทธิ์ (2536 : บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัด เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัด เขตการศึกษา 12 มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง

และเมื่อพิจารณาเป็นรายหน้าที่แล้ว ปรากฏว่า ทุกหน้าที่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาการดำเนินงานของคณะกรรมการจังหวัด มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายหน้าที่แล้ว พบว่า ทุกหน้าที่มีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

สมคิด ศรีปราชญ์ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 2) ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

วิชัย เต็มเศรษฐเจริญ (2530 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการนิเทศการสอน โดยรวมและการจำแนกเป็นรายด้าน ทุกๆ ด้านมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

2.3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เจอร์รี่ (Jerry, 1996 : 4254-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรการออกแบบกราฟฟิคที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ควรรวบรวมแนวคิดและสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบกราฟฟิคที่จำเป็นทางการศึกษาให้ได้มากที่สุดก่อนดำเนินการพัฒนาหลักสูตร จากนั้นจึงแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมา ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟฟิค และนักการศึกษา เพื่อดำเนินการพัฒนาหลักสูตรแล้วควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่ทราบโดยทั่วกัน ทั้งนี้หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุน ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมด้วย

แมทท็อกซ์ (Mattox, 1987 : 7061-A) ศึกษาความต้องการในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐอิลลินอยล์ พบว่า ความต้องการที่มีอยู่ในระดับมาก คือ ความต้องการที่จะมีความสามารถในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศและการประเมินผล ตลอดจนความต้องการการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตร

รูธ (Ruhl, 1985 : 3216-A) ได้ศึกษาปัจจัยที่ช่วยพัฒนาโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ช่วยพัฒนาโรงเรียนให้ประสบผลความสำเร็จ 5 ด้าน ได้แก่

ความคาดหวังในความสำเร็จของงาน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร บรรยากาศของโรงเรียน เป้าหมายทางวิชาการของโรงเรียน และโปรแกรมการประเมินผล

แมคคาร์ธีรี (McCarthy. 1971 : 705-A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในรัฐนิวเจอร์ซีย์ (New Jersey) จากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชาและครู ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มครูมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกับผู้ช่วยผู้บริหารและผู้ช่วยฝ่ายวิชาการเกี่ยวกับบทบาทในการปฏิบัติงาน เรื่องการสังเกตการสอน การวัดผล และการประเมินการศึกษา การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานด้านวิชาการและความรับผิดชอบในการตัดสินใจของคณะกรรมการ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความเห็นตรงกันว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรจะมีบทบาทมีความรับผิดชอบ และบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด นอกเหนือจากการบริหารงานด้านอื่นๆ

คิไจ (Kijai. 1987 : 329 – A) ได้ศึกษาคุณลักษณะของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จจากปัจจัยพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่ บรรยากาศของโรงเรียน ภาพพจน์ของโรงเรียน ความเป็นผู้นำทางวิชาการ ความสามารถในการคิดคำนวณ และความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียนสูงกว่าปัจจัยด้านอื่น

2.4 สรุปกรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 โดยมุ่งเน้นในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

- 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 3) การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
- 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยี
- 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 7) การนิเทศการศึกษา
- 8) การแนะแนวการศึกษา

- 9) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - 10) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
 - 11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
 - 12) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
- รายละเอียดมีดังนี้

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

- 1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา
 - (1) สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนให้เห็นความสำคัญ
 - (2) พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้
 - (3) แต่งตั้งคณะกรรมการหลักสูตร งานวิชาการของสถานศึกษา อนุกรรมการกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา
 - (4) จัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นระบบ
 - (5) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
 - (6) ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน องค์กรในชุมชนทราบ
- 2) การดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรของสถานศึกษา
 - (1) กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย จุดหมาย
 - (2) จัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
 - ก. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค
 - ข. กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
 - ค. กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิตสำหรับสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
 - ง. จัดทำคำอธิบายรายวิชา
 - จ. ออกแบบการเรียนรู้
 - ก) กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้
 - ข) กำหนดสื่อการเรียนรู้
 - ค) กำหนดวิธีวัดผลและประเมินผล

ง) ออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

จ) กำหนดรูปแบบวิธีการ เกณฑ์การตัดสินเอกสารหลักฐานการศึกษา

3) การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(1) ผู้บริหารทำความเข้าใจกับครู และวางแผนดำเนินการร่วมกันในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

(2) วางแผนการจัดบริการแนะแนวของสถานศึกษา

(3) วางแผนจัดกิจกรรมที่ตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษา

4) ปฏิบัติการบริหารจัดการหลักสูตรขั้นพื้นฐาน

(1) ดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรขั้นพื้นฐานตามที่สถานศึกษากำหนดไว้

5) การนิเทศกำกับติดตามผลการดำเนินงานการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา

(1) จัดเตรียมข้อมูลแผนการทำงาน และบุคลากรให้เป็นปัจจุบัน

(2) รอรับการนิเทศทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

(3) นำผลการนิเทศ และข้อเสนอแนะไปปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการ

หลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา

6) สรุปผลการดำเนินงานการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา

(1) เก็บรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานของครู

(2) รายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะตามเวลาที่กำหนด

(3) รายงานผลการดำเนินงานเปิดเผยให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

7) ปรับปรุงและพัฒนางานการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา

(1) นำผลการนิเทศและรายงานผลการประเมินไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1) สนับสนุนให้สถานศึกษาดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

(1) วางแผนการพัฒนางานในโรงเรียนท่าระบบให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้

(2) กระตุ้นและสร้างความตระหนักในภาระหน้าที่ครู

(3) ดูแลในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูป

การเรียนรู้

(4) จัดระบบแนะแนวในสถานศึกษา

- (5) จัดระบบการประกันคุณภาพภายใน
 - (6) ดูแลคุณภาพการจัดการเรียนรู้
 - (7) พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้
- 2) การพัฒนาครูแกนนำเพื่อเป็นต้นแบบการปฏิบัติการเรียนรู้
 - (1) ส่งครูเข้าร่วมพัฒนาเพื่อให้เป็นครูแกนนำ
 - (2) เปิดโอกาสให้ครูแกนนำได้พัฒนางานในสภาวะการทำงานที่เหมาะสม
- และปกติ
- (3) เปิดโอกาสให้ครูแกนนำที่เป็นต้นแบบได้ขยายเครือข่าย
- 3) การนิเทศติดตาม กำกับ ดูแล การปฏิบัติการเรียนรู้ของสถานศึกษา
 - (1) วางแผนการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา
 - (2) รับการนิเทศทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา
 - (3) นำผลการนิเทศ และข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไข
 - 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
 - (1) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน / สถานศึกษาให้ครอบคลุมกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระบบการบริหารจัดการในสถานศึกษา
 - (2) ผลิตเครื่องมือการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
 - (3) พัฒนาเครื่องมือการวิจัยให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงของเขตพื้นที่การศึกษานั้นๆ
 - (4) ประเมินผลการใช้เครื่องมือการวิจัยให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริง
 - 5) การแนะแนว
 - (1) การจัดการบริการแนะแนว
 - ก. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล
 - ข. ให้บริการสารสนเทศ
 - ค. ให้คำปรึกษาเบื้องต้น
 - ง. ประสานกับเครือข่ายเพื่อการป้องกัน แก้ไขปัญหาและพัฒนาผู้เรียน
 - จ. ติดตามประเมินการดำเนินงานแนะแนว
 - ก) การจัดระบบการดูแลนักเรียน
 - ข) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - ค) การประชาสัมพันธ์งานแนะแนว
 - ง) การวิจัยงานแนะแนว

การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน

- 1) แต่งตั้งคณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียนของสถานศึกษา โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการของสถานศึกษา
- 2) คณะกรรมการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด
- 3) ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติผลการเทียบโอนตามที่คณะกรรมการเสนอ

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

- 1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การใช้สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน
- 2) รวบรวม และเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษารวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี

- 1) การจัดตั้งศูนย์สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
 - (1) ดำเนินการพัฒนาห้องสมุดของสถานศึกษาให้เป็นศูนย์รวมสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้แก่บุคลากรในสถานศึกษา และชุมชน
 - 2) การพัฒนาบุคลากรด้านการผลิต และการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
 - (1) การสร้างความตระหนักให้บุคลากรในสถานศึกษาเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการผลิตและใช้สื่อ โดยอาจดำเนินการในรูปของการประชุมชี้แจง
 - (2) การส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาศักยภาพของตนในการผลิตและใช้สื่อด้วยวิธีการต่างๆ สนับสนุนให้เข้าร่วมประชุม สัมมนา อบรม จัดหาเอกสารทางวิชาการมาบริการครู และนักเรียน
 - (3) ติดตามประเมินผล
- 3) การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยเสรีและเป็นธรรม

- (1) ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูอาจารย์ทุกคนมีโอกาสในการผลิตและพัฒนาสื่อตามหลักสูตรของสถานศึกษาทุกประเภททุกสาระการเรียนรู้ และทุกช่วงชั้น

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

- 1) จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน และสถานศึกษา
 - (1) จัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษา โดย
 - ก. ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเครือข่าย และแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา

ข. วิเคราะห์ จัดระบบให้บริการข้อมูลเครือข่าย และแหล่งการเรียนรู้
กับครู นักเรียน และชุมชน

ค. จัดสารสนเทศให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ เผยแพร่ความรู้ในเรื่องวิธีการ
เรียนรู้ โดยเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษากับสังคม และเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ
เช่น สถานที่ บุคคลที่สำคัญ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

(2) ประสานส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือของเครือข่ายการเรียนรู้
ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานศึกษาและชุมชน

ก. ติดตามประสานงาน และดำเนินการให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่าง
บ้านกับโรงเรียน โรงเรียนกับโรงเรียน โรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนกับเขตพื้นที่ เพื่อร่วมกัน
ในการพัฒนาการเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน

ข. นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนใน
สถานศึกษา

การนิเทศการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

- 1) จัดระบบการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา
- 2) ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลาย
และเหมาะสมกับสถานศึกษา
- 3) ประเมินผลการจัดระบบ และกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา
- 4) ติดตาม ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบและ
กระบวนการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนของสถานศึกษา
- 5) การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศการศึกษาภายใน
สถานศึกษากับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

การแนะแนวการศึกษา

การจัดการบริการแนะแนว

- 1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล
- 2) ให้บริการสารสนเทศ
- 3) ให้คำปรึกษาเบื้องต้น
- 4) ประสานงานกับเครือข่ายเพื่อการป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาผู้เรียน
- 5) ติดตามประเมินผลการดำเนินงานแนะแนว

- (1) การจัดระบบการดูแลนักเรียน

(2) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พ.ศ. 2544

(3) การประชาสัมพันธ์งานแนะแนว

(4) การวิจัยงานแนะแนว

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชบุรี

การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

- 1) จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับสถานศึกษา
- 2) สนับสนุน ส่งเสริมให้มีระบบการประกันคุณภาพในระดับหน่วยงานภายในสถานศึกษา
- 3) กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและรายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- 4) ปรับปรุงและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

แนวทางการปฏิบัติ มีดังนี้

- 1) การศึกษา สำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน
- 2) จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิค ทักษะทางวิชาการ เพื่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น
- 3) การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา และที่จัดโดยบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
- 4) ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ ชุมชน ท้องถิ่น

การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น

แนวทางการปฏิบัติ มีดังนี้

- 1) ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือ ในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ทั้งบริเวณใกล้เคียง ภายในเขตพื้นที่การศึกษา ต่างเขตพื้นที่การศึกษา
- 2) สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ มีดังนี้

- 1) สำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

2) ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

3) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒินครินทร์